

Вважаємо, що зарубіжний досвід розвитку інституту медіації цілком прийнятний для нашої країни та створить належні умови для більш ефективного досягнення завдань кримінального законодавства, чим сприятиме наближенню українського судочинства до європейських стандартів демократії.

Кравцова Л.Ю.

*студентка 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

FAVORDEFENSIONIS АБО «СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ» В КОНТЕКСТІ ДОПУСКУ АДВОКАТА ДО УЧАСТІ В ПРОВЕДЕННІ ОБШУКІВ

З прийняттям Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК України) було значно розширено повноваження сторони захисту як на стадії досудового розслідування, так і в судовому провадженні. Це можна обґрунтувати тим, що така необхідність балансування публічних і приватних інтересів виникає, адже сторона обвинувачення наділена владними повноваженнями щодо проведення слідчих, негласних слідчих (розшукових) дій з метою встановлення фактичних обставин справи, на відміну сторони захисту, яка таких повноважень не має. Тому, в теорії процесу виділяють інститут як *favordefensionis* (сприяння захисту), що означає в наданні стороні захисту низки процесуально-правових переваг. Однак, виникає питання, чи у випадках передбачених КПК України діє даний принцип, чи він має декларативний характер, що унеможливує здійснення функції захисту адвокатом в процесі проведення такої слідчої дії як обшук.

Існують непоодинокі випадки відмови слідчого (прокурора) до допуску захисника в проведенні обшуку, аргументуючи це тим, що за ч.1 ст.236 КПК України, щодо участі в проведенні такої дії може бути запрошений захисник, що є правом, а не обов'язком для суб'єктів владних повноважень. Нерідко адвокати не можуть потрапити на місце, де проводиться обшук через недопущення працівниками правоохоронних органів, які забезпечують охорону місця проведення слідчої дії. Дані особи пояснюють це тим, що слідчий, який був зайнятий проведенням слідчої дії не надав дозволу.

Проблемним є також те, що не передбачено процесуальної можливості оскарження рішення слідчого, прокурора про недопущення адвоката до проведення обшуку. В ст.303 КПК України («Рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, та право на оскарження») відсутня така норма.

Тому задля вирішення цього питання 17 вересня 2015 року Консультативною радою при Генеральній прокуратурі України було прийнято рішення № 10-2015, яким визнано, що не відповідає принципам розумності, добросовісності та справедливості, існуючу практику органів, які здійснюють досудове розслідування, щодо недопуску до участі в проведенні обшуків (оглядів) адвокатів та/або законних представників осіб, які є власниками та/або фактичними володільцями обшукуваного житла (іншого володіння). (Лист ГПУ №10-2015 від 17.09.2015 року // [Електронний ресурс]: <http://radako.com.ua/sites/default/files/images/%D0%B3%D0%BF%D1%83.jpg>).

Адже за українським законодавством, підозрюваному, обвинуваченому гарантується право на захист, користуватися правовою допомогою захисника, реалізовувати свої процесуальні права. Зокрема, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд **зобов'язані забезпечити їм реалізацію права на кваліфіковану правову допомогу** з боку обраного ними або призначеного захисника, який відповідно до ч. 4, ч. 5 ст. 46 Кодексу має право брати участь в проведенні процесуальних дій, що проводяться за участю підозрюваного.

Але як бути тим особам, які не відносяться до учасників кримінального провадження, так як вони не мають відповідного статусу і не можуть користуватися процесуальними правами, закріпленими КПК України.

Справа в тому, що в більшості випадків обшук проводиться на початкових етапах розслідування, коли процесуальний статус осіб, в яких здійснюється обшук, ще не визначений і участь захисника в слідчій дії прямо не передбачена. Тоді причина відмови допуску адвоката проста - така особа не має жодного статусу, а прямої процесуальної норми, яка б надавала такій

особі право на отримання правової допомоги під час обшуку положення чинного КПК не передбачає. Звісно, ст. 59 Конституції України встановлює право кожного на правову допомогу, однак відсутність прямої норми в процесуальному законі, дає підстави нехтувати конституційні засади і професійні гарантії адвокатів (Островська М. / Допуск адвоката до участі в проведенні обшуку / М. Островська // Юридичне фахове видання «Правовий тиждень».- 2015.- №24-26). Так само й адвокат, який надає правову допомогу особі, яка не є учасником кримінального провадження і в якій проводиться обшук не має відповідного статусу у кримінальному провадженні. Хоч його право на участь у обшуку можна обґрунтувати Конституцією України, яка має норму прямої дії та Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» прогалину в діючому КПК необхідно заповнити.

Таким чином, виникає необхідність урегулювання цієї проблеми шляхом зобов'язання слідчого, прокурора вживати заходів забезпечення присутності під час проведення обшуку не тільки осіб, чії права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені, а і їхніх адвокатів (Фаринник В. / Загадка синьої папки // В. Фаринник // [Електронний ресурс]: http://zib.com.ua/ua/print/113888scho_potribno_znati_gromadyanam_pro_poryadok_provedennya_ob_s.html).

Вищевикладене підтверджується і Рішенням Конституційного Суду України № 1-23/2009 від 30 вересня 2009 року № 23-рп/2009, який надав тлумачення норм КПК 1960 р. стосовно права свідка отримати правову допомогу під час допиту (раніше такого права свідок не мав на відміну від чинного КПК), виходячи із конституційного права на надання правової допомоги та необхідності забезпечення реалізації цього права правоохоронними органами.

Зокрема були здійснені спроби врегулювання даної проблеми. В проекті Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих питань слідчих дій з метою забезпечення додаткових гарантій законності при їх проведенні» від 24.12.2015 р. передбачається, що для участі у проведенні обшуку слідчий, прокурор запрошує особу, якій належить житло чи інше володіння, де проводитиметься обшук, або особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться, а за неможливості їх запрошення (прибуття) - адвоката або представника такої особи. Слідчий або прокурор не має права заборонити учасникам обшуку користуватись правовою допомогою адвоката. Слідчийчи прокурор зобов'язаний допустити такого адвоката до обшуку на будь-якій стадії його проведення. В даному контексті автори законопроекту недарма вживають термін «адвокат», адже в кримінальному процесі захисник може здійснювати свою функцію тільки щодо підозрюваного (обвинуваченого, виправданого тощо) за ст.45 КПК України, а ст.3 КПК передбачає тільки адвоката для свідка, як учасника кримінального провадження.

Тому необхідність внесення відповідних змін до КПК України для визначення чіткого правового статусу всіх учасників кримінального провадження, чіткої процедури залучення адвокатів до участі у процесуальних діях має пріоритетне значення, адже положення в які втілений *favor defensionis* повинні мати лише нормативне закріплення, а й ефективно застосовуватися на практиці.

Красношлик А.О.

*студентка 3-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СЛІДЧОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В прийнятому 13 квітня 2012 Кримінальному процесуальному кодексі України (далі - КПК України) законодавець по-новому побачив роль органів досудового розслідування, зокрема слідчого, прокурора, слідчого судді і суду в кримінальному провадженні, у тому числі їх повноваження і вплив на права і свободи учасників кримінального провадження.

Процесуальний статус слідчого необхідно розуміти як систему визначених у кримінально-процесуальному законі функцій, прав і обов'язків, процесуальних гарантій діяльності та відповідальності слідчого за порушення норм процесуального законодавства, що відображає його взаємовідносини з іншими учасниками кримінального процесу в ході проведення досудового розслідування. Дане поняття розкривається в правовому положенні